

Forord

For mange bibellesere representerer siste del av Andre Mosebok og hele Tredje Mosebok en uoverstigelig hindring. Det som står der virker så fjernt, fremmed og tungt at man ikke våger seg inn i dette stoffet. Det er ikke vanskelig å forstå. Men dermed går man glipp av en del av Det gamle testamentet som rommer rike profetier om Jesus og peker framover mot oppfyllelsen i den nye pakt.

For Israel tilhørte disse tekstene barnelærdommen. Folket hadde møtt det i synagogegudstjenesten på sabbaten og på de årlige pilegrimsfestene i tempelet - påskefesten, pinsefesten og løvhyttefesten - så lenge tempelet sto. For oss er det fortid. Gudstjenesten det her fortelles om, har hatt sin tid. Men den nye pakts gudstjeneste og budskap oppfylte og vokste ut av gudstjenesten i den gamle pakt.

Med denne lille boken ønsker jeg å hjelpe deg som ønsker å se bak den tunge fasaden til skattene innenfor. Min bønn er at du oppdager at Gud har et ord til oss også gjennom denne delen av de fem Mosebøkene.

Grimstad, høsten 2025

Kurt Hjemdal

Innhold

Inngang - Hvordan leve sammen med Gud?	11
Kapittel 1 – Teltet	14
Etter himmelsk forbilde	15
Stedet for Guds nærvær	16
Edens hage er gjenåpnet	17
Et grått ytre	18
Bare de som går inn, ser herligheten.....	19
Tre fra tørr jord	20
Herrens herlighet fyller teltet	21
Israels leir- og marsjorden	23
Den himmelske helligdom	24
Gud vil ha fellesskap med deg.....	25
Kapittel 2 - Paktkisten og bordet med skuebrødene	28
A Paktkisten	28
Tabernaklets hjerte	28
Paktkistens innhold	29
Paktens ark var Guds tronstol	31
Soningsstedet	31
Soningskraften i ofrene i den gamle pakt kommer fra Golgata	31
Møtestedet	32
Paktens ark – en siste gang	33
B Bordet med skuebrødene	34
Guds omsorg for Israel	34
Gi oss i dag vårt daglige brød	35
Gud er den gode vert	36
Det himmelske festmåltid	37
Kapittel 3 – Lysestaken	39
Lys i mørke	40

Gud er livets lys	40
Menigheten er Guds lys i verden	41
Menighetene og menigheten	42
Mandelblomstene	43
Olje på lampen	43
Klok eller uforstandig?	44
Himmellys i verden	45
Kapittel 4 – Røkelsesalteret	47
Røkelsesalteret var bønnealteret	48
De holdt fast ved bønnene	48
Røkelsesalteret er åpenbaringsted	49
Guds kraft	50
Det nytter å be	50
Faste bønner og frie bønner	51
Guds folks bønner og røkelsen	52
Kapittel 5 – Brennofferalteret og havet	54
A Brennofferalteret	54
Alteret	55
Brennofferet var heloffer	55
Lydighet er bedre enn offer	56
Hold ilden brennende	57
Det fullkomne offeret	57
Veien inn i helligdommen er åpen	58
Din offertjeneste	59
B Havet	60
Det handler om renselse	61
Den som er badet	62
Kapittel 6 – De enkelte ofrene	65
Hvorfor taler kristne om blod?	65
Offerets nødvendighet	66
En blodig oppgave	67

De forskjellige ofrene	68
Brennofferet	68
Matofferet	69
Salt i offeret	70
Fredsofferet	71
Syndofferet	71
Skyldofferet	72
Kapittel 7 – Prestedrakten og prestevigselen	75
A Prestedrakten	75
Prestetjenesten	76
Prestedrakten	76
Efoden	77
Bryststykket	77
Urim og Tummim	78
Panneplaten	79
B Prestevigselen	80
Renset med vann	81
Salvet til tjeneste	81
Ofrene	82
Prestevigselen utføres	83
Jesu forberedelse til tjeneste	84
Ild fra himmelen	84
Pinse	85
Kapittel 8 – Hva betyr velsignelsen?	87
A Velsignelsen	87
Offeret er grunnlaget for velsignelsen	87
Velsignelsen er frukten av offeret	88
Tilsigelse	89
Ordets betydning	90
B Fremmed ild	90
Selvlaget gudstjeneste	91
Gud lar seg ikke spotte	92

En kristen kan ikke leve i fred med synden	93
Kapittel 9 - De hellige tidene	95
A Den store forsoningsdagen	95
Et offer for hele folket	95
Synden ble båret ut av leiren	97
Se Guds lam	98
B De hellige tidene	99
Sabbaten	99
Sabbaten er blitt til for menneskets skyld	100
Påskan og de usyrede brøds høytid	100
Pinsefesten	101
Nyttårsdagen	102
Løvhyttefesten	103
Festenes betydning	104
Sabbatsåret	105
Jubelåret	105
Kapittel 10 - Velsignelse og forbannelse	108
A Velsignelse og forbannelse	108
Hvilken vei velger de?	109
Velsignelsens frukt	109
Forbannelsens følger	109
Gud er hellig og tåler ikke synd	110
Profeti og historieforklaring	110
Ulydighetens vei	111
Fri fra forbannelsen	112
B Sangen og basunene	113
Synagogegudstjenesten	113
Sangen	114
Sjofaren	115
Basunene	115

Inngang

Hvordan leve sammen med Gud?

En dramatisk beretning

Første del av Andre Mosebok forteller historien om hvordan Israel blir et folk (2 Mos 1-19). Det er en dramatisk historie der Gud kaller Moses til å gå til farao for å kreve frihet for slavefolket, Jakobs sønner. Når farao sier nei, rammes Egypt av en rekke plager inntil farao gir etter og lar israelittene gå. Farao angrer seg og setter etter dem, men så snart folket har krysset den tørre havbunnen og står trygge på motsatte bredd, lar Herren vannet vende tilbake, og egypterne drukner. Den flokken som skal bli til Israel, fortsetter sin vandring fram til Sinai. Der slutter Gud pakt med dem. Han gjør dem til sitt folk, og lover at han vil være deres Gud.

Krevende lesning

Så langt er det spennende å lese Andre Mosebok. Men den delen som starter i kapittel 20 med tibudsloven, og følges av paktsboken med dens mange bud (20,1-23,19), er krevende lesning. Lettere blir det ikke når beskrivelsen av tabernaklet og alt det inneholder, begynner (25,1-31,18). Hva har disse detaljerte forordningene å si til oss som lever i den nye pakt? Det er fristende å tenke at de ikke angår oss, men før vi hopper over dem, gjør vi lurt i å spørre: Hvilken funksjon har disse tekstene?

Befalingene om paktens ark og om tabernakelet og dets innredning er gitt israelittene i en bestemt historisk situasjon som en hjelp til å leve i et ordnet forhold til Gud. Men der er jo ikke vi? Nei, ikke i bokstavelig mening. Men bakgrunnen for hele dette avsnittet er

spørsmålet om hvordan det er mulig for et folk av syndere å leve sammen med en hellig Gud? Og det spørsmålet er ikke mindre aktuelt for oss enn det var for Israel. Også vi er syndere, og av oss selv kan vi ikke leve i fellesskap med Gud, den hellige. Det var derfor han sendte sin sønn til verden (Joh 3,16). Vi trenger frelse og nyskapinge om vi skal kunne leve i Guds samfunn og ferdes for Guds ansikt.

Spørsmålet om synderes samfunn med den hellige Gud besvares i disse kapitlene, rett nok i forbildets og profetiens form. Alt det Gud gir Moses befaling om å lage, har karakter av noe foreløpig og er ikke Guds endelige svar på spørsmålet. Men fordi befalingene peker fram mot det endelige svaret, er det viktig å få dem med seg. Disse konkrete forordningene understreker at Gud er nødt til å gripe inn om vi skal kunne leve i samfunnet med ham. Og dette igjen antyder Guds endegyldige svar i forsoningen i Jesus Kristus. Tabernaklet og dets innhold forteller oss mye om vår Herre Jesus Kristus, og da blir disse avsnittene i Andre Mosebok plutselig interessante: På hvilken måte gjør de det?

Tabernaklet taler om Jesus

For en del år siden var min kone og jeg reiseledere for en gruppe som skulle reise i Moses' fotspor. Som en del av turen stanset vi et par dager i Eilat helt sør i Israel. Mens vi var der, ble det arrangert en utflukt til Timna-parken, en halv times kjøring nord for Eilat, der vi fikk se en rekke fascinerende naturfenomener og spor etter egyptisk kopperutvinning 1300 år før Kristus.

I Timna ble vi også stilt overfor en kopi av tabernaklet slik det står omtalt i Andre Mosebok. Det var naturligvis spennende, men da damen som var guide i tabernaklet, en godt voksen jødisk kvinne, startet med å si: «Tabernaklet, mine venner, er et herlig vitnesbyrd om vår Herre Jesus Kristus», gjorde vi virkelig store øyne. Det viste seg at hun var en messiansk - Jesus-troende - jøde, og hun ga oss en rik innføring i symbolikken tabernaklet representerte som varsel om Jesus.

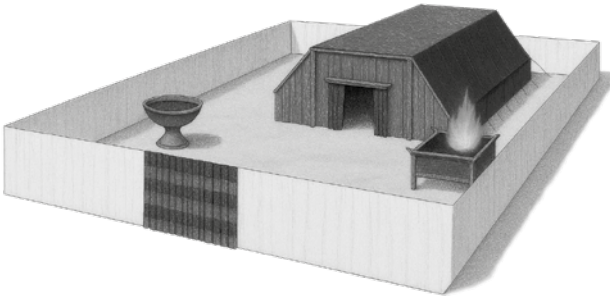
Før hun avsluttet sin gjennomgang, spurte hun om hun fikk lov

til å lyse velsignelsen over oss, på hebraisk og engelsk. Det fikk hun naturligvis lov til, vi var berørt av hennes vitnesbyrd og over å bli velsignet av en jødisk kvinne på dette stedet.

Kapittel 1

Teltet

2 Mos 26,1–14

Gud hadde møtt de hebraiske slavene som var blitt frigjort fra trelldommen i Egypt, etterkommerne etter patriarkene Abraham, Isak og Jakob. Han hadde talt til dem fra Sinaifjellet (2 Mos 19,17–19). I talen sin hadde han lovet at han ville være deres Gud, og gjennom Moses hadde han spurt om de ville være hans folk. Det hadde de bekreftet, og Gud hadde gitt dem de kravene som måtte oppfylles om de skulle leve i samfunn med ham. Israel hadde godtatt kravene, og Gud sluttet pakt med folket, slik det står beskrevet i Andre Mosebok 24,1–11.

Etter det kalte Gud Moses opp til seg på fjellet (2 Mos 24,12), og her mottok han lovens tavler og forskriftene om helligdommen, prestedtjenesten og ofrene. Mens Moses var på Sinai, fikk han både høre og se. Han fikk høre hvordan helligdommen skulle innrettes, og hvem som skulle lede gudstjenesten på folkets vegne. Og han fikk

se helligdommen. Gud viste Moses et himmelsk forbilde for det han skulle reise når han kom tilbake til Israels leir (2 Mos 25,9 og 40).

Mens Moses var borte, ble folket utålmodig og krevde at Aron skulle lage dem en gud de kunne se. Aron besvarte ønsket deres med å støpe en gullkalv (2 Mos 32). Denne episoden satte hele Israels eksistens i fare, men Moses gikk i forbønn for folket, og Gud hørte hans bønn. Dermed kunne Guds historie med folket gå videre. Prosessen med å reise tabernaklet kunne fortsette. Men det som hadde skjedd, understreket hvor nødvendig tabernaklet, preste- og offertjenesten var.

Etter himmelsk forbilde

Helligdommen skulle altså være et jordisk uttrykk for en himmelsk realitet. Slik skulle den forkynne en langt større virkelighet enn den som var synlig for israelittene. Det gjaldt teltet slik det skildres i Andre Mosebok 26, men også paktkisten, skuebrødsbordet, lysestaken og røkelsesalteret. Alt var avbilder av en himmelsk virkelighet og dermed profetisk i sitt innhold.

Dette blir bekreftet i Det nye testamentet. Evangelisten Johannes skriver at «Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss» (Joh 1,14). Den greske grunnteksten viser at Johannes her tenker på tabernaklet. Ordene «tok bolig» kan nemlig også oversettes «slo opp sitt telt», eller helt bokstavelig at Ordet ble menneske og «tabernaklet» iblant oss. Johannes forkynner at Jesus er oppfyllelsens tabernakel. I ham er Gud til stede midt iblant oss. Det har Johannes oppdaget i forlengelse av Jesu ord til de jødiske lederne om å rive ned tempelet i Jerusalem. Etter pinse husker han at Jesus fortsatte med å si: «og jeg skal reise det opp igjen på tre dager» (Joh 2,19). I Åndens og ettertankens lys er det blitt klart for ham at «det tempelet han talte om, var hans egen kropp» (2,21-22).

Jesus bringer en radikal oppfyllelse av det som tabernaklet i ørkenen varslet. Det peker på ham selv som den egentlige helligdommen. Da Israel i den gamle pakt bodde i telt under ørkenvandringen, bodde Gud i telt sammen med dem. Da de ble bofaste i

landet Gud hadde lovet dem, ble Gud bofast i tempelet som Salomo bygde. Når Gud nå oppfyller det som tabernaklet varslet, blir Gud menneske og møter slekten der den er. Han blir en av oss og deler våre kår med unntak av at han er og forblir uten synd. Men han blir prøvd i alt i likhet med oss, sier Hebreerbrevet 4,15. Han er ikke en fjern Herre som ikke vet hvordan vi har det. Nei, han er nær oss og vet hva det vil si å være menneske. Derfor går det an å tre fram for ham og betro seg til ham. Paulus omtaler kroppen som sitt telt mens han lever her på jord (2 Kor 5,1). Så nær kommer Gud oss at han blir menneske og bor i kroppens telt.

Stedet for Guds nærvær

I første omgang var det telthelligdommen som var stedet for Guds nærvær i Israel. Etter sitt løfte var Herren steget ned for å ta seg av folket (2 Mos 3,8). Han var kommet nær for å velsigne og verne dem under deres vandring mot løftets land. Omgitt av en uoverskuelig ørken der fiendene lurte, var vissheten om Guds nærvær folkets trygghet. Med ham som sentrum og livskilde fikk de det de trengte underveis.

Dette nærværet varsler hva som venter enhver som tar sin tilflukt til Jesus. Vi lever i en verden som er mye mer uoverskuelig enn ørkenen Israel vandret i. Likevel kan vi være trygge, for Jesus har gitt oss et løfte: «Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende» (Matt 28,20). Gud møter oss i det kristne fellesskapet, i «de helliges samfunn, hvor evangeliet læres rent og sakramentene blir rett forvaltet», sier det lutherske bekjennesskriftet Augustana i artikkel VII. Selv om vi verken ser ham eller føler ham, er han til stede, og vi får lov til å regne med ham hvert øyeblikk.

Jesus var ingen imponerende skikkelse å se til da han gikk her på jord, han så ut som et hvilket som helst menneske. Men i den alminnelige skikkelsen var Gud til stede. Han talte med myndighet, helbredet og befridde mennesker fra sykdom og onde ånder, gikk på vannet og reiste opp døde. Han gjorde det som bare Gud kan.

Slik er det fortsatt. Gud har valgt seg en skikkelse som ikke im-

ponerer. Han kommer til oss i litt vann i en døpefont, i brød og vin i den hellige nattverd, i det ordet som forkynnes ut fra Bibelen og i et medmenneske i det kristne fellesskapet. Mange har tatt anstøt av denne «skikkelsen», men der er Gud, og der går det an å møte ham.

Edens hage er gjenåpnet

Som nevnt bodde Israels barn i telt i ørkenen, og Gud valgte å gjøre det samme for å være nær folket. På fjellet fikk Moses beskjed om å dekke teltet med fire teltduker utenpå hverandre. Den innerste teltduken skulle veves av fint, tvinnet lin og purpurblått, purpurrødt og karmosinrødt stoff – renhetens, himmelens og kjærlighetens farger. Og duken skulle ha kjeruber som motiv hele veien rundt (2 Mos 26,1). Det er betydningsfullt. Kjerubene var jo ifølge Første Mosebok 3,21 de som vokter inngangen til paradises hage etter at mennesket hadde syndet og var blitt vist ut av hagen. De er altså himmelske skikkelser.

Som forberedelse til at Gud kalte Esekiel til profet, fikk Esekiel se fire livsvesener som kom ham i møte (Esek 1,5-14). Ifølge Esekiel 1,22-26 bar de Guds tronstol. I kapittel 10,1 betegnes de som kjeruber. Ikke nok med det, i Johannes' åpenbaring 4,6-8 dukker de opp på nytt. Der omtales de som de fire livsvesener (NB 88/07) rundt Guds trone. Er de engler? Eller er de representanter for skaperverket for Guds ansikt? Eller begge deler?

Uansett har de sin plass i Guds nærhet og i Edens hage. At de nå skal pryde de ti teppene som utgjør tabernaklets innerside, må bety at Gud i og med tabernaklet åpner et lite stykke Eden midt i syndens verden. Gud er på vei mot den dagen da paradiset igjen skal stå åpent for slekten. Enn så lenge er Edens hage ikke lenger fullstendig stengt og uoppnåelig, og Gud er ikke lenger fjern og utilgjengelig. Han har åpnet en dør – rett nok ganske liten – til samfunn med seg for de som har forspilt retten til paradiset. Fortsatt er det kun øverstepresten som kan gå inn i Det aller helligste, og bare én gang i året (3 Mos 16,2 og 29). Fortsatt er det et forhold mellom Det hellige og Det

aller helligste (2 Mos 26,31). Men via tabernaklet, og siden tempelet, nærmer den timen seg da døren skal åpnes på vid gap.

Det skjer når Jesus kommer til verden og ofrer seg selv for alle på korset (2 Kor 5,15; Hebr 10,19-21). Langfredag gjenåpnes døren til det tapte paradiset for hele slekten. Når synden er sonet, er det igjen mulig for slekten å leve i Guds nærhet og for Guds ansikt. Karakteristisk nok forteller evangelistene at da Jesus døde, revnet forhenget mellom Det hellige og Det aller helligste i tempelet i to, fra øverst til nederst (Mark 15,38). Det er vanskelig å forstå dette annerledes enn at Gud slik markerer at veien nå er åpen inn til samfunn med ham for alle som vil ta imot invitasjonen.

Et grått ytre

Etter at det innerste teltdekket er beskrevet, får Moses beskjed om å dekke telthelligdommen med ytterligere tre teltducker: innerst en teltduk av geitehår (26,7), utenpå den en teltduk av rødfargede væreskinns (26,14) og ytterst en teltduk av «tahasjskinn» (26,14). I bibeloversettelsen av 2011 står det «fingarvet skinn», men på hebraisk er det brukt «tahasjskinn» som er en type delfinskinns - delfinene er som kjent grå. Disse tre teltdukene er alle større enn den innerste som består av ti tepper, de ytre består av elleve. Slik sikres det at den innerste duken er helt usynlig utenfra.

Den som bare ser helligdommen utenfra, oppfatter dermed at det er en «grå» virkelighet han står overfor. Det er bare de som kommer inn i helligdommen som får se det fine hvite linet, stoffet i praktfulle farger og kjerubene som er innvevd. De får mulighet til å forstå hva dette dreier seg om, og bli i stand til å formidle det videre til folket.

Johannesevangeliet forteller at mange disipler på et tidspunkt forlot Jesus (Joh 6,66). De kunne ikke akseptere det han sa om seg selv, de syntes ordene hans var harde (Joh 6,60). De så bare den grå yttersiden av tabernaklet som var til stede midt iblant dem. Men Jesus vender seg til de tolv og spør dem «Vil også dere gå bort?», og som vanlig er Peter rask til å svare: «Herre, hvem skal vi gå til?

Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Guds Hellige» (Joh 6,67-69).

Bare de som går inn, ser herligheten

Peter og de andre elleve disiplene hadde vært Jesus så nær at de visste at han var Guds hellige, slik Peter ga uttrykk for. De hadde vært inne i helligdommen og skuet dens prakt. Derfor var det ikke aktuelt å trekke seg tilbake. Sett utenfra var Jesus et menneske, han var spesiell, men likevel bare et menneske. Når han talte om seg selv på en måte som bekreftet at han også var Gud, ble det for mye for mange av tilhengerne. De hadde ikke vært nær nok til å forstå at han hadde myndighet til å tale slik, fordi han virkelig var både Gud og menneske.

Også i dag oppfatter mange kristendommen som grå. De ser den som et krevende system med salmesang og preken og krav om å leve moralsk rett. Hvem orker vel slikt? Men den som har møtt Jesus og sett og smakt noe av hans herlighet, vet: Her er livet, sannheten og håpet. Han er virkelig verd vår tilbedelse, ja, han er verd alt. Det er hemmeligheten bak martyrenes utholdenhet og villighet til å lide. De har erfart at Jesus er verd deres alt.

Til oss lyder det: Ikke la yttersiden skjule den herlige innersiden i det fullkomne tabernakelet, Jesus Kristus, for deg. Gud valgte seg en anstøtelig form da han trådte inn i verden julenatt. Jesus hadde ingen skikkelse så vi syntes om ham, og dem som i dag representerer ham, er alle syndere. Mange får pusteproblemer i møte med dette folket. Men den som våger seg nær nok og blir i Jesu nærhet, kan oppleve at herligheten åpner seg, slik at de med salmedikteren synger:

«Og finner du ham, ja, så finner du alt hva hjertet for evig begjærte. Da reiser seg straks hvert et håp som falt og blekner så aldri mere.»*

---

* Wilhelm Andreas Wexels: «Så vide om land som sol monne gå» (Sangboken nr. 221)